

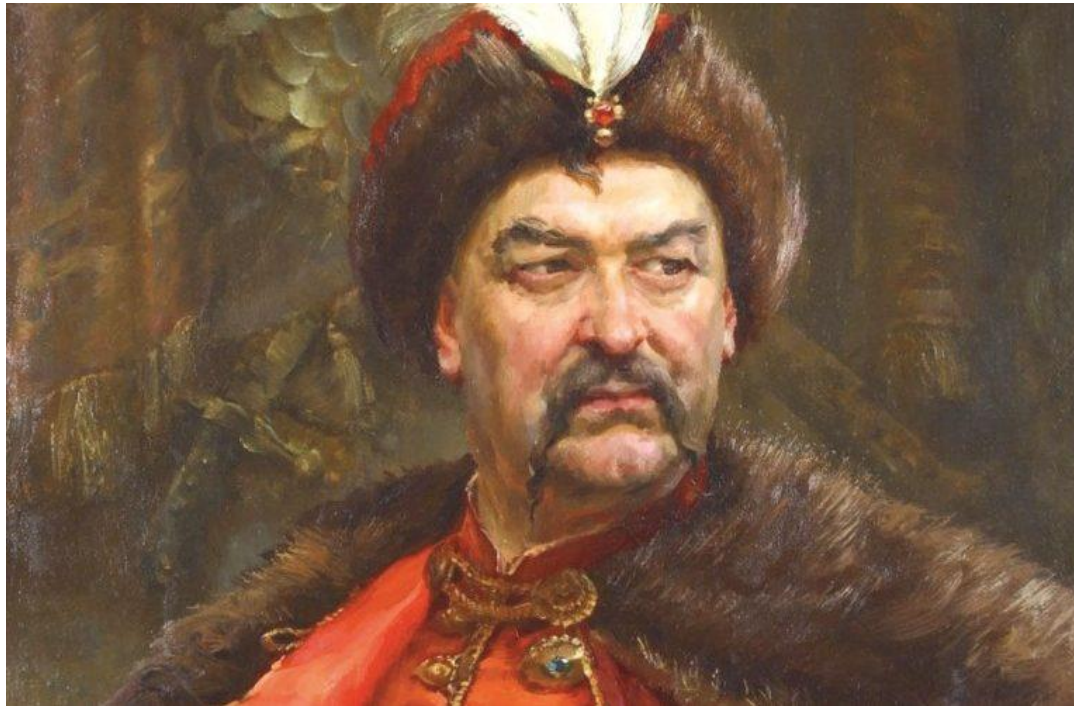
Урок № 4

Пісні про боротьбу проти соціального та національного гніту («Чи не той то Хміль»). Образи історичних осіб, лицарів-оборонців рідної землі, створені народною уявою

Прочитай пісню «Чи не той то Хміль» (с. 17-18 підручника)
або прослухай твір за покликанням:

<https://www.youtube.com/watch?v=x7GI7XCSea0>

Дивись додатково:

<https://www.youtube.com/watch?v=O4IGZbYAOfA>

«Чи не той то Хміль»

(Пісня про Богдана Хмельницького)

Повк – полк
(військова одиниця).
Глиця – місток з
колод (діалектизм).

Чи не той то хміль,
Що коло тичин в'ється?
Ой той то Хмельницький,
Що з ляхами б'ється.
Чи не той то хміль,
Що по пиві грає?..
Ой той то Хмельницький,
Що ляхів рубає.
Чи не той то хміль,
Що у пиві кисне?
Ой той то Хмельницький,
Що ляшеньків тисне.
Гей, поїхав Хмельницький
К Золотому Броду, —
Гей, не один лях лежить
Головою в воду.
"Не пий, Хмельницький, дуже
Золотої Води, —
Їде ляхів сорок тисяч
Хорошої вроди".
"А я ляхів не боюся
І гадки не маю —
За собою великую
Потугу я знаю,

Іще й орду татарськую
За собою веду, —
А все тото, вражі ляхи,
На вашу біду".
Ой втікали вражі ляхи —
Погубили шуби..
Гей, не один лях лежить,
Вищиривши зуби!
Становили собі ляхи
Дубовії хати, —
Ой прийдеться вже ляшенькам
В Польщу утікати.
Утікали вражі ляхи,
Деякі повки, —
Їли ляхів собаки
І сірії вовки.
Гей, там поле,
А на полі цвіти —
Не по однім ляшку
Заплакали діти.
Ген, там річка,
Через річку глиця —
Не по однім ляшку
Зосталась вдовиця...

▲ *Наталія Павлусенко. Богдан Хмельницький (2016)*

Богдан Хмельницький (1595–1657) – один із найславніших козацьких гетьманів. Недарма українці говорили: «Від Богдана до Івана не було гетьмана», тобто від часу Богдана Хмельницького до Івана Мазепи ніхто не міг дорівнятися розумом, славою і звитягою до цих великих українських державників. У непросту історичну добу Б. Хмельницький проявив себе чудовим стратегом і тактиком. Готуючи збройне повстання проти Речі Посполитої, він повсюди розіслав гетьманські універсали, які закликали українців вступати до козацького війська, налагодив виробництво пороху, закупівлю зброї, гармат, харчів, фуражу для коней. За підтримки Османської Порти уклав союзницьку угоду з кримським ханом. Закономірно, що український народ створив багато пісень і легенд про Б. Хмельницького. Союз із Московією Б. Хмельницький сприймав як звичайну воєнну угоду – домовленість про спільні дії і підтримку на міжнародній арені. Проте ця угода обернулася страшною пасткою для України, втратою державності й більш ніж трьохсотлітньою неволею. Про Б. Хмельницького знято чимало фільмів, написано симфонічні поеми й опери, видано чимало біографічних книжок. Найвідомішими є роман-дилогія Павла Загребельного «Я, Богдан» та історичний роман у віршах Ліни Костенко «Берестечко».

А з чим ти порівняв би гетьмана Хмельницького?

Хміль – витка рослина з плодами-шишками, із яких виготовляють дріжджі, пиво.

Золота Вода, Жовті Води – урочище у П'ятихатському районі Дніпропетровської області, де 16 травня (за новим стилем) 1648 року військо Богдана Хмельницького здобуло перемогу над польським військом.

Зроби ідейно-художній аналіз пісні «Чи не той то Хміль»

АВТОР

РІД

ЖАНР

ТЕМА

ІДЕЯ

ОБРАЗИ

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

ПЕРЕВІР СЕБЕ

**АВТОР
КОЛЕКТИВНИЙ**

**РІД:
ЛІРО-ЕПОС**

**ЖАНР:
ІСТОРИЧНА ПІСНЯ**

ТЕМА: зображення першої збройної перемоги козаків над поляками під Жовтими Водами в травні 1648 року (подія Національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького).

ІДЕЯ: оспівування мужності та героїзму українського гетьмана Богдана Хмельницького, його прагнення здобути волю й щастя народу в боротьбі з ляхами.

ОБРАЗИ:

- Богдан Хмельницький (Хміль)
- ляхи (поляки)

РИТОРИЧНІ ПИТАННЯ:

«Чи не той то хміль, Що коло тичин в'ється?»

ЗАПЕРЕЧНИЙ

ПАРАЛЕЛІЗМ: Богдан Хмельницький – молода потужна сила (автор показує через заперечення з часткою не)

ЕПІТЕТИ: «вражії ляхи», «золотий» (Золотий Брід і Золота Вода), «хорошої вроди»

ПОВТОРИ: «Чи не той то хміль», «Ой той то Хмельницький»

МЕТАФОРИ: «...хміль, Що по пиві грає?...», «...хміль, Що у пиві кисне?», «вражі ляхи погубили шуби», лежать «вициривши зуби», «становили собі ляхи дубовії хати»

ГІПЕРБОЛА: «а я ляхів (*сорок тисяч*) не боюся»

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

Гронування

(склади гроно до образу
Б. Хмельницького)

Гетьман
Запорозької Січі

Б. Хмельницький

Викони завдання для самоперевірки:

<https://learningapps.org/watch?v=pev6ntrht22>